

Usporedba hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom srce

Kartalija, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:958532>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnost

Katedra za slovački jezik i književnost

Diplomski rad

**USPOREDBA HRVATSKIH I SLOVAČKIH FRAZEMA SA
SASTAVNICOM *SRCE***

Studentica: Ana Kartalija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Martina Grčević

Zagreb, veljača 2021.

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da sam diplomski rad pod nazivom
Usporedba hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom srce
izradila samostalno.

Svi dijelovi rada rezultat su isključivo mogega vlastitog rada i temelje se na mojim istraživanjima. Dijelovi rada koji su citirani iz različitih izvora jasno su označeni kao takvi te navedeni u fusnoti i literaturi.

Zagreb, 2021.

Ime i Prezime

Ana Kartalija

Zahvaljujem se profesorici Lubici Blažencovoj koja mi je uljepšala i olakšala proteklo fakultetsko razdoblje te nesebično podijelila svoje znanje.

Zahvaljujem se i dragoj prijateljici Katarini Franjčec koja mi je stručnim savjetima pomogla u pisanju rada.

Posebno se zahvaljujem svojoj dragoj mentorici, izv. prof. dr. sc. Martini Grčević, na razumijevanju, podršci, pomoći te svim lijepim riječima koje mi je uputila tijekom pisanja rada.

Zahvaljujem se i svojim najdražim članovima obitelji, Dominiku, Mini, Ivi i Mirjani te svim svojim prijateljima.

Rad posvećujem svojim idolima, najdražoj baki Anici i najboljem djedu Ivanu.

Sadržaj:

1. UVOD	4
1.1 Cilj rada i metodologija.....	5
1.2 Izvori	5
2. O FRAZELOGIJI I FRAZEMU	6
2.1 Podrijetlo frazema	6
2.2 Frazeologija.....	8
2.3 Frazem.....	9
2.4 Somatski frazemi.....	10
3. SIMBOLIKA SRCA	12
4. STRUKTURNA ANALIZA FRAZEMA	14
4.1 Frazemi <i>fonetske riječi</i>	15
4.2 Frazemi <i>sveze riječi</i>	15
4.3 <i>Frazemske rečenice</i>	22
4.4 Zastupljenost somatskih frazema prema opsegu.....	25
5. KONCEPTUALNA ANALIZA FRAZEMA	26
5.1 Frazemi koji se odnose na čovjeka.....	26
5.1.1 Frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine:.....	26
5.1.2 Frazemi kojima se opisuju čovjekova stanja i rezultati vlastitog ili tuđeg djelovanja	32
5.1.3 Frazemi kojima se opisuje čovjekovo ponašanje i međuljudski odnosi.....	36
5.2 Frazemi kojima se opisuje količina.....	37
5.3 Frazemi kojima se opisuju vremenski i prostorni odnosi.....	37
6. ZAKLJUČAK	38
7. POPIS FRAZEMA KORIŠTENIH U OVOM RADU	39
8. LITERATURA	47
9. SAŽETAK	49

1. UVOD

Frazemi predstavljaju zanimljiv i poseban dio svakog jezika. Obogaćuju jezik te ga čine iznimno vrijednim i jedinstvenim. Neodvojivi su dio jezika, ljudi i njihove kulture. Frazemi su veoma slikoviti. Ljudi ih koriste u svakodnevnom govoru u različitim situacijama kako bi opisali nečiji izgled, osobinu, emociju, ponašanje ili pak određenu životnu situaciju.

Postoji nekoliko razloga zašto frazemi u svakom jeziku predstavljaju poseban izazov. Svaki prevoditelj, ili čovjek koji se barem jednom okušao u prevođenju s jednog jezika na drugi, zna koliko su frazemi teški za prevođenje. Razlog tome je što frazem ima značenje kao cjelina, stoga ne možemo gledati smisao svake njegove pojedine sastavnice. Kada uspoređujemo dva jezika, u ovom slučaju hrvatski i slovački, nailazimo na određene pojmove koji u jednom jeziku postoje, a u drugom ne. Takvi pojmovi su tzv. *leksičke praznine* (Forko 2009: 95). Osim toga, potrebno je ne samo dobro vladati gramatikom i pravopisom, već i biti veoma dobro upoznat s kulturom zemlje da bismo zaista mogli točno protumačiti neki frazem.

U ovom radu obradit će se hrvatski i slovački frazemi sa sastavnicom *srce*. Jedni od najčešćih frazema u svakodnevnom govoru su oni koji u sebi imaju sastavnicu nekog dijela tijela. Uglavnom su u jeziku češće zastupljeni frazemi sa sastavnicom vanjskog dijela tijela (*glava, oko*), za razliku od unutarnjih organa (*bubreg, pluća*), ali postoji i jedna iznimka, a to je upravo *srce* „čiji slikovit i tradicionalni simbolički pristup utječe na njegovu frazeološku plodnost“ (Kovačević 2012: 17). Sastavnica *srce* odabrana je iz razloga jer ona u svakom jeziku ima višestruko značenje. Predstavlja središnji organ ljudskog tijela, ali je i simbol za spremište osjećaja, ljubavi i emocija. Veoma često koristi se i u frazemima. Koliko je ta sastavnica važna u hrvatskom jeziku, važna je i u slovačkom.

U radu će se najprije obraditi teorijski okvir, točnije ključni pojmovi za ovu temu poput podrijetla frazema, definicija frazeologije, frazema te somatskih frazema, objasniti će se primarna i sekundarna simbolika *srca*, a zatim slijedi empirijski dio, odnosno strukturalna i konceptualna analiza frazema sa sastavnicom *srce*, najprije za svaki jezik posebno, a na kraju će se napraviti i njihova usporedba.

1.1 Cilj rada i metodologija

Hrvatski i slovački jezik spadaju u grupu slavenskih jezika, stoga možemo pretpostaviti da između njih postoje određene sličnosti. Ipak, s obzirom da je frazeologija posebno složen dio svakog jezika, cilj ovog rada je utvrditi koliko se frazemi sa sastavnicom *srce* u oba jezika poklapaju na strukturnoj i konceptualnoj razini. Rezultati našega istraživanja doprinose usporednoj analizi hrvatskih i slovačkih somatskih frazema kao i tumačenju odnosa međusobne ekvivalencije.

Za potrebe pisanja rada sastavljen je vlastiti reprezentativni korpus hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom *srce*. Važno je napomenuti da je navedena sastavnica veoma zastupljena u frazemima hrvatskog i slovačkog jezika pa je analiza ograničena na samo jedan dio frazema. U sastavljeni korpus nisu ušli frazemi koji u sebi obuhvaćaju pojmove *duše* i *krvi* te ostalih ljudskih organa, iako su oni povezani sa *srcem*. U konačnici je analizirano 236 frazema, 118 iz hrvatskog te 118 iz slovačkog jezika.

1.2 Izvori

Analiza frazema temeljila se na sekundarnim izvorima podataka. Polazna literatura bili su jednojezični rječnici, točnije za hrvatski jezik *Hrvatski frazeološki rječnik* (Fink-Arsovski i dr. 2003), *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (Anić 2004) te *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* (Matešić 1982), dok je za slovački korišten *Malý frazeologický slovník* (Smiešková 1989), *Krátky slovník slovenského jazyka* (Kačala i Pisárčiková 2003) te *Slovník slovenského jazyka (1959-68)* (Peciar 1964). Korišten je i jedan višejezični rječnik, *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik* (Kuchar i dr. 1998) te knjige *Hrvatski frazemi od glave do pete* (Kovačević 2012) i *Hrvatska frazeologija* (Menac 2007). Ostala literatura navedena je na kraju rada.

2. O FRAZELOGIJI I FRAZEMU

Osamostaljenju frazeologije kao samostalne discipline najviše je pridonijelo rusko jezikoslovlje, točnije rad V. Vinogradova pod nazivom *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku*, 1947. godine (Fleischer 1997: 5, prema Kovačević 2006: 4). Razvoj frazeologije ubrzo se proširio i na ostale zemlje pa se tako interes za proučavanjem i proširivanjem frazeologije javio i u Slovačkoj i u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je zanimanje za frazeologiju započelo 70-ih godina, dok Dana Baláková (2011: 19) ističe kako se u Slovačkoj frazeologija kao samostalna disciplina počela razvijati već 40-ih godina 20. stoljeća.

U Hrvatskoj je važno istaknuti Anticu Menac koja je potaknula zanimanje za frazeologijom te je okupila grupu suradnika koji su činili *Zagrebačku frazeološku školu*. Bavila se sintaksom, fonetikom, intonacijom, leksikologijom, frazeologijom te semantikom. Ujedno se smatra i osnivačicom frazeologije kao znanstvene discipline u Hrvatskoj. Od ključnih frazeoloških djela važno je istaknuti *O strukturi frazeologizma* (1970./1971.) autorice Antice Menac, *Hrvatski frazeološki rječnik* (2003.) autora Antice Menac, Željke Fink-Arsovski te Radomira Venturina te *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* (1982.) Josipa Matešića.

U Slovačkoj je veliki doprinos proučavanju frazeologije, leksikologije, sintakse te stilistike dao Jozef Mlacek. Svoja djela izdaje od 1960-ih godina, od kojih je posebno važno istaknuti prvo (1997.) i drugo izdanje (1984.) knjige *Slovenská frazeológia te Tvary a tváre v slovenčine* (2001.).

Ipak, postoje i one jezikoslovne koncepcije koje frazeologiju uopće ne ubrajaju u lingvističke discipline. Primjerice, Rojzenzon smatra da teoretski mogu postojati jezici bez frazeologije, dok bez drugih osnovnih sastavnica ne te frazeologiju smatra tek jednom od specifičnih jezičnih univerzalija (Mlacek 1984: 13).

2.1 Podrijetlo frazema

Što se tiče podrijetla frazema u hrvatskom, Antica Menac (2007: 16-17) ih dijeli na nacionalne (koji su nastali u jeziku u kojem se i koriste) i posuđene (koji su nastali u drugom

jeziku, ali su se prilagodili jeziku koji ih je posudio) te ističe kako su u hrvatskom jeziku frazemi nastali:

- a) na bazi citata iz književnih i drugih djela na hrvatskom jeziku (*tko bi gori, eto je doli*), ali i prevedeno s drugih jezika (*biti ili ne biti*),
- b) iz narodne književnosti (*čiča miča, gotova priča*),
- c) iz različitih struka i područja djelatnosti, npr. kazališta, glazbe, sporta (*jedan-nula za mene*) te
- d) iz različitih žargona (*staviti na jednu kartu*).

Općeeuropski frazemi se, za razliku od nacionalnih, koriste u brojnim jezicima, a njih Marija Turk (1994: 40-42) prema podrijetlu svrstava u skupinu biblijskog podrijetla i kršćanskog karaktera (*nevjerni Toma*), mitoloških i povijesnih ličnosti te događaja (*Pirova pobjeda*), izreka poznatih ličnosti (*nešto je trulo u državi Danskoj*), frazema s općim značenjem kojima nije potvrđeno ishodište (*probiti led*) te frazema s područja ekonomije i politike (*pranje mozga*).

Mlacek (1984: 83-85) navodi kako u slovačkom jeziku prema podrijetlu postoje frazemi:

- a) preuzeti iz antike, starovjekovnih grčkih i rimskih priča te grčke i rimske mitologije (*Achillova päta, trójsky kôň*),
- b) preuzeti iz biblijskih i kršćanskih izvora (*múdry ako Salamún, nieš' svoj križ*),
- c) koji su povezani s prošlošću društva, s etapama razvijanja društva (*objavit' Ameriku, storočná vojna*),
- d) koji su nastali iz naziva literarnih djela ili iz citata povijesnih ili književnih likova (*rytier smutnej postavy, rytier bez bázne a hany*),
- e) preuzeti iz svijeta bajki (*za siedmimi horami, za horami a dolami*),
- f) iz života i iskustva ljudi (*od svitu do mrku, zadrať si ruky po lakte a nohy po kolená*),
- g) koji su vezani uz zanate i različite djelatnosti (*lovit' v mútnej (kalnej) vode, mlátiť prázdnu slamu*),
- h) koji su nastali od fraza koje se javljaju u različitim slobodnim aktivnostima ljudi, npr. u sportu (*zvyšovať latku, dýchať niekomu na krk*) te

- i) koji su nastali od fraza koje se koriste u pojedinim modernim proizvodnim granama (*hučat' ako traktor, ist' plnou parou*).¹

2.2 Frazeologija

Sam termin frazeologija dolazi od grčkih riječi *phrasis* (što znači 'izraz') i *lógos* (što znači 'riječ, govor').

U hrvatskom jeziku postoji nekoliko različitih tumačenja tog pojma:

- 1.) Simeon (1964: 374, prema Kovačević 2006: 3) smatra da je frazeologija jezikoslovna disciplina koja proučava ustaljene izraze čvrste strukture te se u 20. stoljeću razvila u samostalnu disciplinu, iako je ostala u uskoj vezi s leksikografijom zbog prirode predmeta i metoda istraživanja,
- 2.) Fink-Arsovski (2002: 5) frazeologijom imenuje ukupnost frazema jednog jezika koji su raspoređeni prema različitim kriterijima (semantičkom polju, podrijetlu i proširenosti uporabe, područnoj raslojenosti),
- 3.) dok Hrvatski jezični portal² navodi kako je frazeologija i način izražavanja svojstven jednoj osobi, društvenom sloju, ideologiji itd.

U slovačkom jeziku Mlacek smatra da je frazeologija kao jezikoslovna disciplina relativno samostalna sastavnica leksikologije (1984: 19) te definira frazeologiju kao:

- 1.) skup svih frazeoloških jedinica u jeziku,
- 2.) nauku o frazeološkim jedinicama, specifičan dio lingvistike, lingvističku disciplinu te

---

¹V slovenskej frazeológii možno podľa pôvodu vyčleniť takéto známejšie typy frazeologických jednotiek:

- a) frazeologizmy prevzaté z antiky, zo starovekových gréckych a rímskych dejín a z gréckej i rímskej mytológie,
- b) z biblických a kresťanských prameňov,
- c) ktoré súvisia s dejinami spoločnosti,
- d) ktoré vznikli z názvov literárnych diel alebo z citátov historických alebo literárnych postáv,
- e) prevzaté z rozprávkového sveta a z ľudovej slovesnosti,
- f) zo života a skúsenosti ľudu,
- g) ktoré súvisia s rozličnými remeslami a vôbec s rozličnou výrobnou činnosťou ľudí,
- h) ktoré vznikli zo slovných spojení vyskytujúcich sa pri rozličných záujmových činnostiach ľudí,
- i) ktoré vznikli zo spojení používaných v jednotlivých moderných výrobných odvetviach (Mlacek 1984: 83-85).

²Više informacija možete dobiti na URL: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (posljednji put pristupljeno: 29. siječnja 2021.)

- 3.) način izražavanja pojedinca (primjerice Šturova frazeologija, Dubčekova frazeologija) ili način izražavanja koji je tipičan za neko polje (ekonomska frazeologija, politička frazeologija i sl.) (1984: 9).³

2.3 Frazem

Čagalj i Svítková (2014: 5) upozoravaju na razliku *Zagrebačke frazeološke škole* koja najmanjom strukturnom jedinicom smatra fonetsku riječ i slovačke frazeologije koja raspolaže i manjim konstrukcijskim jedinicama. Ona frazemima smatra i strukture koje su sastavljene samo od nepunoznačnih riječi (tvz. supfrazemi poput *až-až, len či*) ili pak jednokomponentne jedinice (tzv. jednorječni frazemi poput *prišit' niekomu niečo*, koji se u hrvatskom definira kao leksička jedinica proširenog semantičkog polja).

Osnovna frazeološka jedinica u hrvatskom jeziku naziva se *frazem*, iako je važno spomenuti da se taj naziv mijenjao kroz razdoblja tako da se u literaturi mogu pronaći i drugi nazivi poput *idiom, fraza, frazeologem* i sl.

U *Hrvatskom frazeološkom rječniku* (Fink-Arsovski i dr. 2003: 6) *frazemi* su definirani kao „ustaljene sveze riječi koje se upotrebljavaju u gotovu obliku, a ne stvaraju se u tijeku govorenoga procesa, i kod kojih je barem jedna sastavnica promijenila značenje, tako da značenje frazema ne odgovara zbroju značenja njegovih sastavnica.“ Navedeni jezikoslovci navode brojne značajke frazema:

- a) Vinogradov (1977: 155, prema Kovačević 2012: 9) smatra da je bitno obilježje frazema „preneseno i slikovito značenje, ekspresivnost i nezamjenjivost bilo koje od frazeoloških sastavnica njegovim sinonimom“,
- b) Fink-Arsovski (2002: 6) smatra kako frazem karakterizira cjelovitost i čvrsta struktura, ustaljenost odnosno reproduktivnost, slikovitost koja je vezana uz desemantizaciju te da sam frazem postaje dio rečeničnog ustrojstva vršeći sintaktičku funkciju u rečenici ili se upotrebljava kao zasebna rečenica, dok

---

³Ako jazykovedná disciplína je frazeológia relativne samostatnou zložkou lexikológie (Mlacek 1984: 19).

Frazeológia je:

1. súhrn, množina všetkých frazeologických jednotiek,
2. náuka o frazeologických jednotkách, špecifická časť jazykovedy, jazykovedná disciplína,
3. spôsob vyjadrovania istého, najmä známejšieho jednotlivca (Bernolákova frazeológia, Šturova frazeológia) alebo spôsob vyjadrovania v istom vednom, resp. pracovnom odvetví (ekonomická frazeológia a pod.). (Mlacek 1984: 9)

- c) Menac (2007: 15) ističe značenje cjeline koja ne proizlazi iz značenja pojedinih sastavnica, uglavnom stabilan red riječi, čvrstu strukturu u kojoj su leksičke zamjene ograničene, a gramatičke ne unose semantičke promjene te da je najveći opseg frazema neodređen, a najmanji se sastoji od jedne samostalne i jedne pomoćne riječi.

U slovačkom jeziku je tijekom vremena također dolazilo do promjena u nazivlju osnovne frazeološke jedinice, tako da je u literaturi moguće pronaći i nazive *ustálené slovné spojenie*, *frazologický zvrát* i *idióm*, a danas se najučestalije koristi naziv *frazologizmus* ili *frazéma*.

Imrichová i Ripka (2011: 100) ističu kako je *frazologizmus* jezična jedinica koja nastaje

- a) preispitivanjem značenja i uspostavljanjem slobodne sveze riječi,
- b) preispitivanjem ustaljenog nefrazeološkog izraza,
- c) izvođenjem od već postojećih frazema⁴.

Mlacek (1984: 46) definira *frazologizmus* kao ustaljenu verbalnu svezu koju karakterizira slikovitost, nerastavljivost značenja i ekspresivnost. Ripka i Imrichová (2011:100) slažu se s Mlacekovom definicijom, ali još nadopunjuju da su sastavnice takve sveze u potpunosti ili barem djelomično desemantizirane.⁵

2.4 Somatski frazemi

Somatski frazemi su frazemi čija barem jedna sastavnica mora biti neki dio tijela. Teško je u potpunosti precizno definirati somatske frazeme jer frazeolozi nisu posve usuglašeni oko njihovih sastavnica. Tako primjerice Čermák (1998: 112, prema Kovačević 2006: 15) u somatske frazeme uključuje samo one frazeme koji za sastavnicu imaju dio ljudskog tijela, dok Krohn (1994: 20, prema Kovačević 2006: 15) u somatske frazeme uključuje i one koji za sastavnicu imaju dio životinjskog tijela. Ono u čemu se ipak svi slažu jest „da somatski frazemi pokazuju emocionalne i mentalne sposobnosti čovjeka i različite postupke ljudi

---

⁴Frazéma je jazyková jednotka, ktorá vzniká

- a) významovým prehodnotením a ustálením voľného slovného spojenia,
- b) prehodnotením ustáleného nefrazologického výrazu,
- c) odvodením od už existujúcich frazém. (Imrichová i Ripka 2011: 100)

⁵Frazologizmus je ustálené slovné spojenie, ktoré sa vyznačuje obraznosťou a nerozložiteľnosťou svojho významu, ako aj expresívnosťou. (Mlacek 1984: 46)

Frazologizmus je špecifický typ ustáleného slovného spojenia vyznačujúci sa expresívnosťou a obraznosťou, ktorého zložky sa úplne alebo aspoň čiastočne desemantizovali. (Imrichová i Ripka 2011: 100)

(modele ljudskog ponašanja) koji odražavaju ljudske stavove prema unutarnjem čovjekovu svijetu i naglašavaju ulogu tradicionalne simbolike pojedinih dijelova ljudskog tijela“ (Kovačević 2006: 15). Somatskim frazemima pripada i sastavnica *srce*. U radu je već spomenuto kako su zapravo češći somatski frazemi koji kao sastavnicu imaju neki vanjski, vidljivi dio tijela, jedino je *srce* iznimka. *Srce* je kao sastavnica često zastupljena i u hrvatskom i u slovačkom jeziku.

3. SIMBOLIKA SRCA

Kovačević (2012: 106) smatra da somatske sastavnice svojom simbolikom mogu utjecati na oblikovanje frazetskog značenja, stoga je za ovaj rad važno objasniti simboliku pojma *srce*.

Primarno značenje *srca* vezano je uz anatomiju čovjeka te omogućuje čovjeku da uopće živi. Ipak, s vremenom je poprimilo i brojna druga značenja koja nemaju nikakve veze s fizičkim organom u ljudskom tijelu. Značenje srca se dakako razlikuje od kulture do kulture i ono ne postoji od jučer već se razvijalo godinama unatrag. Sekundarno značenje pojma *srce* najčešće se veže uz emocije, duhovni život, vjeru. Ono nije svugdje u svijetu jednako dogovoreno poput nekog matematičkog simbola. Tako primjerice indijska religija smatra da je *srce* Brahmino boravište, u kineskoj kulturi predstavlja odraz hrabrosti i simbol svjetlosti, u muslimanskoj središte duha, a kod Indijanaca izvor života i duhovne snage (Šimundža 1991: 256). Važnost simbolike vidljiva je već i u Bibliji gdje se primjerice spominje *Srce Isusovo* i *Srce Marijino*. I danas predstavljaju veliku važnost u vjeri. To su simboli božanske ljubavi i predanja. Osim toga, *srce* je čest motiv u svjetskoj literaturi, književnosti, likovnoj umjetnosti i filozofiji. Posebno je zastupljeno i u poeziji koja je usmjerena na osjećaje, ljudsku svijest i emocije.

Svakoga dana u različitim situacijama i na različitim mjestima možemo vidjeti simbol *srca*. Nekada se primarno i sekundarno značenje međusobno isprepliću. Primjerice, kada se igra neka utakmica čest je prizor čovjeka kako drži ruku na srcu dok pjeva himnu. Ruku drži na jednom od najznačajnijeg organa u ljudskom tijelu, ali ju drži tamo jer je ponesen emocijom, srećom i ponosom jer se svira himna njegove zemlje. U hrvatskom jeziku postoji i frazem *ruku na srce*. On pak označava iskreno, otvoreno nešto reći, npr.: „Što se tiče sadašnjih činjenica, *ruku na srce*, one nisu nimalo nalik na prošlost.“ (Pavletić 1970: 15).

Srce u prenesenom smislu u različitim znanostima označava izvor radnje i energije, simbolizira središte, odnosno u široj semiotici predstavlja afektivnu komponentu, psihološku funkciju bića i tipične crte ličnosti, bit neke stvari ili duhovnu fizionomiju osobe (Šimundža 1991: 254).

Nerijetko se mozak i srce suprotstavlja kao dva različita organa, iako su oni zapravo itekako povezani. Razumski se promišlja mozgom, dok se iskreno i emotivno promišlja srcem.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (Anić i dr. 2004: 117) predstavlja šest temeljnih određenja pojma *srce* u hrvatskom jeziku:

1. *anat.* mišićav, šuplji organ koji se nalazi u prsima i koji je glavni organ u optoku krvi,
2. *razg.* unutarnji dio stvari ili biljke koji se izdvaja po svrsi, mekoći itd.; srčika, sredina, srž,
3. *pren.* draga osoba,
4. *pren.* dio koji se smatra bitnim po izrazitim svojstvima; kraj neke zemlje, regije itd. koji se smatra tipičnim za razliku od graničnih područja,
5. stiliziran lik koji predočuje srce čovjeka i simbolizira ljubav,
6. osjećaji.

Krátky slovník slovenského jazyka (Kačala i dr. 2003: 698-699) također predstavlja šest temeljnih određenja pojma *srdce* u slovačkom jeziku:

1. šuplji stožasti mišić u grudima koji kontrolira cirkulaciju krvi,
2. *knjiš.* duševni, emotivni život i osjećaji,
3. *fam.* obraćanje dragoj osobi,
4. ono što (oblikom) nalikuje srcu (naprimjer karta sa crvenim znakom srca),
5. jelo od životinjskog srca,
6. *knjiš.* središnji dio nečeg (npr. zemlje u srcu Europe)⁶.

U svakom slučaju srce ima mnogo zanimljivih značenja koja su vrijedna proučavanja. S obzirom na količinu različitih značenja, nije iznenađujuće da je sastavnica *srce* veoma zastupljena i u frazeologiji. Nastavak rada je usmjeren na komparativnu analizu takvih frazema na strukturnoj i konceptualnoj razini u hrvatskom i slovačkom jeziku.

---

⁶Srdce (Kačala i dr. 2003: 698-699):

1. dutý kužeľovitý sval v hrudi ovládajúci svojimi sťahmi krvný obeh,
2. *kníž.* duš., citový život a záujem, cit,
3. *fam.* oslovenie milej osoby,
4. čo (tvarom) pripomína srdce,
5. jedlo zo zvieracieho srdca,
6. *kníž.* stred. časť, stred.

4. STRUKTURNA ANALIZA FRAZEMA

„Strukturalna analiza frazema nekog korpusa može se temeljiti na proučavanju njihova leksičkog sastava, sintaktički dominantne frazeološke sastavnice i opsega frazema“ (Fink 2000: 93, prema Kovačević 2006: 20). Kada govorimo o strukturi frazema, važno je istaknuti kako je ona veoma čvrsta. Tako se primjerice u većini slučajeva pojedina sastavnica frazema ne može tek tako zamijeniti nekom drugom riječju ili sinonimom, a isto tako uobičajeno je da ne možemo promijeniti ni poredak sastavnica u frazemu. To ipak ne znači da se takve promjene nikada ne mogu dogoditi jer primjerice možemo reći *Koliko ti srce želi*, a i *Koliko ti duša želi*.

Kada se određuje opseg frazema u hrvatskoj frazeologiji, ustaljena je podjela na frazeme *fonetske riječi*, frazeme *sveze riječi* i *frazemske rečenice* (Menac 1978: 221-222).

Mlacek (1984: 75-77) u slovačkom jeziku frazeme dijeli u četiri skupine:

- a) *fráza*: frazemi sa strukturom jednostavne rečenice i složene rečenice,
- b) *frazelogický zvrát*: frazemi s glagolskom sintagmatskom strukturom,
- c) *frazelogický výraz/ úslovie*: frazemi kojima u potpunosti nedostaje glagol i
- d) *minimálna frazeologická jednotka*: sveza riječi koja se sastoji od jedne punoznačne i jedne nepunoznačne riječi.⁷

Dalje je u radu izložena poredbena strukturalna analiza pri kojoj je korištena podjela frazema prema Antici Menac koja je ustaljena u hrvatskoj frazeologiji. Za potrebe pisanja rada sastavljen je vlastiti reprezentativni korpus hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom *srce*. U korpusu se nalaze frazemi prikupljeni iz tri hrvatska, tri slovačka te jednog višejezičnog rječnika. S obzirom da je ovaj rad mogao obuhvatiti samo dio frazema sa sastavnicom *srce* u hrvatskom i slovačkom jeziku, budući da su takvi frazemi mnogobrojni i često upotrebljavani u oba jezika, iz rada su izuzeti frazemi s apstraktnom sastavnicom

---

⁷Mlacek (1984: 75-77):

- a) *Fráza*: týmto termínom sa označujú všetky frazeologické jednotky s vetnou a súvetnou stavbou,
- b) *Frazelogický zvrát*: frazeologická jednotka so slovesnou syntagmatickou stavbou,
- c) *Frazelogický výraz alebo úslovie*: všetky syntagmaticky stavané frazeologizmy, v ktorých niet slovesa,
- d) *Minimálna frazeologická jednotka*: je to ustalené slovné spojenie, ktoré sa skladá z jedného pôvodne neplnovýznamového a z jedného pôvodne plnovýznamového slova.

(*duša*) te drugi koji su inače u životu povezani sa srcem (*krv, krvotok* itd.). U konačnici je analizirano 236 frazema, 118 iz hrvatskog te 118 iz slovačkog jezika.

4.1 Frazemi *fonetske riječi*

Frazeme *fonetske riječi* čini sveza jedne punoznačnice s jednom ili više nepunoznačnica koje zajedno čine naglasnu cjelinu.

Kako bi se lakše uočila razlika, u nastavku rada ćemo punom točkicom ● označivati frazeme iz hrvatskoga jezika, a praznom točkicom ○ iz slovačkog jezika.

- Bez srca

- Bez srđca
- Od srđca
- Zo srđca

U hrvatskom i slovačkom jeziku zabilježeno je svega nekoliko frazema *fonetske riječi*. U oba jezika bilježimo frazem *bez srca* (*bez srđca*) koji označava nemilostivost i nemilosrdnost, dok se u slovačkom pojavljuju i frazemi *od srđca* i *zo srđca*. U hrvatskom jeziku Matešić (1982: 632-633) i Menac, Sesar, Kuchar (1998: 74) navode frazeme *iz svega srca* i *od svega srca*, ali su oni sastavljeni od dvije punoznačne riječi i jedne nepunoznačne, tako da ih ne možemo svrstati u frazeme *fonetske riječi*.

4.2 Frazemi *sveze riječi*

Brojniji su frazemi *sveze riječi* koje čini sveza dviju ili više punoznačnih riječi, koje mogu biti popraćene nepunoznačnim riječima. Frazemi sa sastavnicom *srce* koji imaju strukturu *sveze riječi* u hrvatskom i slovačkom jeziku mogu biti glagolski, imenični ili pridjevni.

Glagolski frazemi sa strukturom *sveze riječi*:

Glagol + imenica

- Boli srce (*koga*)
- Imati srca (*za što*)

- Iskaliti srce
- Iskaliti srce (*na koga*)
- Istresti (izliti, razgaliti) srce
- Lediti srce
- Nemati srca
- Očistiti srce
- Olakšati srce
- Osvojiti (*osvajati*) (*čije*) srce
- Pokloniti srce (*komu*)
- Probosti srce (*komu*)
- Raskinuti srce (*komu*)
- Rastvoriti srce (*komu*)
- Razderati srce (*komu*)
- Razmekšavati (razmekšati) srce (*komu*)
- Slomiti srce (*komu*)
- Stegnuti srce
- Uhvatiti se srca (*komu*)

- Dobyť si srdce (*niekoho*)
- Nemať srdce
- Otvoriť srdce (*niekomu, pred niekým*)
- Stratiť srdce
- Trhať srdce (*niekomu*)
- Vnímať srdcom (*niečo*)
- Zabudnúť (nechať si) srdce (*u niekoho*)
- Získať (podmaniť si) srdce (*niekoho*)
- Zlomiť srdce (*niekomu*)
- Zraniť srdce (*niekomu*)

Glagol + imenica + imenica

- Davati (dati) maha srcu

- Poslúchať hlas srdca

Glagol + imenica + prijedlog + imenica

- Nositi dijete pod srcem
- Pustiti (dati) srcu na volju
- Zabosti nož u srce (*komu*)

- Mať miesto v srdci (*niekoho*)
- Mať srdce na dlani
- Mať srdce na mieste

- Mat' srdce v nohaviciach
- Nájst' si cestu k srdcu (*niekoho*)
- (*Niekto*) má srdce (až) v hrdle
- Nosit' dieťa pod srdcom
- Vraziť nôž do srdca (*niekomu*)

Glagol + imenica + prijedlog + prídjev + imenica

- Mat' srdce na pravom mieste

Glagol + imenica + prilog + prídjev

- Mat' srdce dokorán otvorené

Glagol + prijedlog + imenica

- Biti nakraj srca
- Biti na srcu (*komu*)
- Biti po srcu
- Biti pri srcu (*komu*)
- Bosti (ubosti) u srce (*koga*)
- Dirati (dirnuti) u srce (*koga*)
- Dopirati (doprijeti) do srca (*komu*)
- Govoriti iz srca (*komu*)
- Ići od srca
- Istrgnuti (iščupati) iz srca (*koga, što*)
- Imati na srcu (*što*)
- Imati u srcu (*koga, što*)
- Izbaciti (izbrisati) iz srca (*koga, što*)
- Nasmijati se (smijati se) od srca
- Nositi u srcu (*koga, što*)
- Metati (metnuti) na srce (*komu što*)
- Metnuti se u srce (*komu*)
- Metnuti u srce (*komu što*)
- Počivati na srcu (*komu*)
- Prionuti za srce (*komu*)
- Prirasti k srcu (*komu*)
- Raniti u srce (*koga*)
- Staviti na srce (*komu što*)
- Svaliti se na srce (*komu*)

- Sviti se oko srca (*komu*)
  - Ujedati (ujesti, ugristi) za (u) srce (*koga*)
  - Usjeći se (urezati se) u srce (*komu*)
  - Uzeti (uzimati, primati, primiti) k srcu (*što*)
  - Zaviriti u srce (*komu*)
  - Živjeti u (čijem) srcu
- Brat' (vziet', zobrat') si k srcu (*niečo*)
  - Chytiť (chytat') za srdce (*niekoho*)
  - Klásť na srdce (*niekomu niečo*)
  - Mať (nosiť) v srdci (*niekoho*)
  - Odpadnúť od srdca (*niekomu*)
  - Oženiť sa podľa srdca
  - Pripustiť si k srcu (*niečo*)
  - Prirásť k srcu (*niekomu*)
  - Vidieť (až) do srdca (*niekomu*)
  - Vinúť k srcu (*niekoho*)
  - Vytisnúť (vyhodit') zo srdca (*niekoho*)
  - Zahrávať si so srdcom (*niekoho*)

Glagol + prijedlog + imenica + imenica

- Ísť za hlasom srdca
- Vkráda sa do srdca pochybnosť (*niekomu*)
- Vliať do srdca odvahu

Glagol + prijedlog + prídjev + imenica

- Davati (dati) s dobra srca

Glagol + prijedlog + zamjenica + imenica + imenica

- Nemať v sebe kus srdca

Glagol + zamjenica + imenica

- Otvoriti (otvarati) svoje srce (*komu*)
- Dat' svoje srdce (*niekomu*)

Glagol + prídjev + imenica

- Biti čistá srca
  - Biti dobrá (meká) srca
  - Biti hladná srca
  - Biti kamena srca
  - Biti lavljeg srca
  - Biti široká srca
  - Biti tvrdá srca
  - Biti zlá srca
  - Imati veliko srce
  - Imati zečje srce
  - Imati zlatno srce
  - Učiniti puna srca (*nešto*)
-
- Byť mladý srdcom
  - Mať bezcítne srdce
  - Mať bezúhonné srdce
  - Mať citlivé srdce
  - Mať čisté srdce
  - Mať hluché srdce
  - Mať horúce srdce
  - Mať kamenné srdce
  - Mať ľadové srdce
  - Mať láskavé srdce
  - Mať mäkké (dobré) srdce
  - Mať materinské srdce
  - Mať odvážne srdce
  - Mať ohnivé srdce
  - Mať otvorené srdce
  - Mať prázdne srdce
  - Mať sebecké srdce
  - Mať skazené srdce
  - Mať smutné srdce
  - Mať studené srdce
  - Mať široké srdce
  - Mať šľachetné srdce
  - Mať ťažké srdce (*na niekoho*)
  - Mať tvrdé srdce
  - Mať verné srdce
  - Mať vlčie srdce
  - Mať zajačie srdce
  - Mať zápalisté srdce
  - Mať zatrpknuté srdce
  - Mať zatvrdnuté srdce
  - Mať zlaté srdce

- Mat' zlomené srdce

Glagol + pridjev + zamjenica + imenica

- Dat' celé svoje srdce (*do niečoho*)
- Vložit' celé svoje srdce (*do niečoho*)

Glagol + zavisna rečenica

- Znati (vidjeti) kako je komu na (pri, u) srcu (oko srca)

Glagolski poredbeni frazemi

- Mat' srdce ako kameň
- Srdce bije ako zvon
- Srdce mu búcha (ako kladivo, ako zvon)

U hrvatskom jeziku postoji 68, u slovačkom čak 75 glagolskih frazema sa strukturom *sveze riječi*.

Iz analiziranog korpusa proizlazi kako u hrvatskom jeziku postoji čak 30 primjera frazema sa sastavnicom *srce* koji se sastoje od glagola + prijedloga + imenice (*biti nakraj srca*). Čak 19 frazema sastoji se od glagola + imenice (*iskaliti srce*) te 12 od glagola + pridjeva + imenice (*biti čista srca*). Zabilježen je jedan frazem koji se sastoji od glagola + prijedloga + pridjeva + imenice (*davati (dati) s dobra srca*) te jedan koji se sastoji od glagola + zavisne rečenice (*Znati (vidjeti) kako je komu na (pri, u) srcu (oko srca)*). U slovačkom jeziku nisu zabilježeni takvi primjeri.

U slovačkom jeziku postoje 32 frazema koji se sastoje od glagola + pridjeva + imenice (*mat' citlivé srdce*). Ti se frazemi najčešće koriste za opisivanje ljudi. Nadalje, 12 frazema sastoji se od glagola + prijedloga + imenice (*oženit' sa podľa srdca*), 10 od glagola + imenice (*stratit' srdce*) te 8 od glagola + imenice + prijedloga + imenice (*nosit' dieťa pod srdcom*). Zabilježena su čak tri primjera frazema koji se sastoje od glagola + prijedloga + imenice + imenice (*ist' za hlasom srdca, vkráda sa do srdca pochybnost' (niekomu), vliat' do srdca odvahu*) te tri primjera glagolskih poredbenih frazema (*mat' srdce ako kameň, srdce bije ako*

zvon, srdce mu búcha (ako kladivo, ako zvon)). U hrvatskom jeziku nisu pronađeni takvi primjeri frazema sa sastavnicom *srce*.

Imenični frazemi sa strukturom *sveze riječi*:

Imenica + imenica

- Izabranica srca

Imenica + prijedlog + imenica

- Ruku na srce

Imenica + zamjenica + imenica

- Priatelj môjho srca
- Velitel'ka môjho srca

Pridjev + imenica

- Čitavim (punim) srcem
- Draga srca
- Laka srca
- Otvorena srca
- Svim srcem
- Teška srca
- Zečje srce
- Zlatno srce

Prijedlog + pridjev (zamjenica) + imenica

- Od svega srca
- Iz svega srca
- S lahkým srdcom
- S těžkým srdcom
- Z celého srdca

Prijedlog + imenica + imenica

- Iz dubine srca
- Od srca porod

- V kútiku srdca
- V hĺbke srdca

Imeničnih frazema sa strukturom *sveze riječi* ima manje nego glagolskih. U hrvatskom jeziku zabilježeno je najviše frazema koji se sastoje od pridjeva + imenice (*draga srca*). U *Frazeološkom rječniku hrvatskoga ili srpskog jezika* možemo pronaći hrvatske frazeme koji se sastoje od glagola + pridjeva + imenice (primjerice *imati zlatno srce*) ali i one koji se sastoje samo od pridjeva + imenice (primjerice *zlatno srce*) (Matešić 1982: 631-637). U *Krátkom slovníku slovenského jazyka* iz 2003. godine navode se primjeri frazema s glagolom + pridjevom + imenicom, tako da frazemi u slovačkom glase *mať mäkké srdce*, *mať zlaté srdce*, *mať verné srdce* itd. (Kačala i dr. 2003: 699). U hrvatskom jeziku za razliku od slovačkog postoje primjeri frazema koji se sastoje od imenice + imenice (*izabranica srca*) te imenice + prijedloga + imenice (*ruku na srce*), dok u slovačkom za razliku od hrvatskog postoje frazemi koji se sastoje od imenice + zamjenice + imenice (*priateľ môjho srdca*, *veliteľka môjho srdca*). U imenične frazema sa strukturom *sveze riječi* svrstavamo hrvatske frazeme *iz svega srca* i *od svega srca*.

Pridjevni frazemi sa strukturom *sveze riječi*:

Pridjev + zamjenica + imenica

- Vyvolená môjho srdca

U korpusu ovoga rada pronađen je samo jedan primjer pridjevnog frazema sa strukturom *sveze riječi* i to u *Slovníku slovenského jazyka* (Peciar 1964: 216).

4.3 Frazemske rečenice

Frazemi sa sastavnicom *srce* koji imaju strukturu *frazemske rečenice* u hrvatskom i slovačkom jeziku:

Dvodijelne rečenice

- Čupa se srce iz grudi (*komu*)
  - Izgori srce (*komu za kim, za čim*)
  - Kliče srce (*komu*)
  - Kuca srce (*komu za kim, za čim*)
  - Odlaknulo je srcu (*komu*)
  - Ohladilo se srce (*komu*)
  - Ohladilo srce (*komu*)
  - Olakšalo je srce (*komu*)
  - Pao je kamen sa srca (*komu*)
  - Para se (kida, cijepa) srce (*komu*)
  - Pokrene se srce (*komu*)
  - Puca srce (*komu*)
  - Puno je srce (*komu*)
  - Skače (skoči) srce u grlo (*komu*)
  - Skoči srce (*komu*)
  - Srce je sišlo u pete (palo u gaće) (*komu*)
  - Srce se steže (steglo, stislo) (*komu*)
  - Srce vuče koga (*za kim, kamo*)
  - Stalo je (došlo je) srce na mjesto (*komu*)
  - Tišti srce (*komu*)
  - Zaigralo je srce (*komu*)
  - Zinulo srce (*komu*)
-
- Cent mu spadol zo srdca (z pliec, z prs)
  - Nepokoj zmocnil sa jeho srdca
  - (*Niekomu*) ide srdce puknúť
  - Spadol mu /mi kameň zo srdca
  - Spadlo srdce do nohavíc (*niekomu*)
  - Srdce bolí (*niekoho*)
  - Srdce jasalo (od radosti) (*niekomu*)
  - Srdce krváca (*niekomu*)
  - Srdce (*niekomu*) piští za niekým
  - Srdce padne za sáru (*niekomu*)
  - Srdce prekypuje citom (*niekomu*)
  - Srdce sa ide rozskočiť (*niekomu*)
  - Srdce sa pára (*niekomu*)
  - Srdce sa zvierá (*niekomu*)
  - Srdce ťahá (*niekoho za niekým, niekam*)
  - Srdce zahorelo láskou (*niekomu*)
  - Stislo (sa) srdce (*niekomu*)

Rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom

- Hladno (tjesno) je oko srca (*komu*)
  - Kipi u srcu (*komu*)
  - Lako je pri srcu (*komu*)
  - Leži na srcu (*komu što*)
  - Milo (ugodno) je oko srca (*komu*)
  - Otijesnilo oko srca (*komu*)
  - Pod istim srcem rasli
  - Svilo se oko srca (*komu*)
  - Teško je pri srcu (*komu*)
-
- Chytilo ma (drži ma) (*niečo*) za srdce
  - Je to vec jeho srdca
  - Lahko mu je okolo srdca (na srdci, pri srdci)
  - Leži na srdci (*niekomu niečo*)
  - Nejde mu (*niečo*) od srdca
  - Ťažko mu je okolo srdca (na srdci, pri srdci)
  - Vrylo sa to do srdca (*niekomu*)

Složene rečenice

- Na jazyku med a v srdci jed

Zavisne rečenice

- Dok (dokle) srce bije (kuca)
  - Kao da mu je od (samog) srca pao
  - Koliko god ti srce (duša) želi (zaželi, hoće)
  - Na jeziku je komu, što i na srcu
-
- Čo na srdci, to na jazyku
  - Čo oči nevidia, (to) srdce nebolí
  - Div (dobro, že) mu srdce nepuklo
  - Koná, ako mu srdce káže
  - Mať, čo mu srdce (duša) ráči
  - Mať, čo si srdce žiada
  - Nemá srdce, aby teraz odišiel

Najbrojnija vrsta *frazemskih rečenica* u oba jezika su dvodijelne rečenice, točnije njih 22 u hrvatskom te 17 u slovačkom jeziku. U hrvatskom jeziku postoji nešto više frazema s neizrečenim (skrivenim) subjektom (*pod istim srcem rasli*), a u slovačkom nešto više

zavisnih rečenica (*koná, ako mu srdce káže*). U korpusu slovačkih frazema pronađena je i jedna složena rečenica (*Na jazyku med a v srdci jed*).

4.4 Zastupljenost somatskih frazema prema opsegu

Tablica 1. Rezultati strukturne analize 118 hrvatskih te 118 slovačkih frazema

	HRVATSKI	SLOVAČKI
UKUPNO:	118 (100%)	118 (100%)
Frazemi fonetske riječi:	1 (0,85%)	3 (2,54%)
Frazemi sveze riječi:	82 (69,49%)	83 (70,34%)
• glagolski	68	75
• imenični	14	7
• pridjevni	0	1
Frazemske rečenice:	35 (29,66%)	32 (27,12%)
• dvodijelne	22	17
• s neizrečenim subjektom	9	7
• složene	0	1
• zavisne	4	7

U oba jezika pronađena su sva tri tipa frazema: frazemi *fonetske riječi*, frazemi *sveze riječi* te *frazemske rečenice*.

Najmanje je pronađenih frazema *fonetske riječi*, točnije u slovačkom jeziku 2,54%, a u hrvatskom tek 0,85%, odnosno samo jedan frazem od 118 analiziranih.

Najbrojniji su frazemi *sveze riječi*. Postotak je gotovo jednak u oba jezika. Najviše je glagolskih frazema sa strukturom *sveze riječi*. U korpusu je i jedan pridjevni frazem na slovačkom jeziku.

Frazemskih rečenica u oba jezika ima nešto manje od 30%. U hrvatskom jeziku su najbrojnije dvodijelne rečenice, zatim rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom i na kraju zavisne rečenice. U slovačkom jeziku je uz te vrste rečenica potvrđena i jedna složena rečenica. Najbrojnije su također dvodijelne rečenice.

5. KONCEPTUALNA ANALIZA FRAZEMA

Fink-Arsovski (2002: 37) naglašava da je frazeologija „pogodna za stvaranje tzv. koncepata, u kojima se frazemi tematski odnosno konceptualno grupiraju dajući nam priliku za analizu semantičkih taloga na bazi kojih je formirano frazeološko značenje“ (Fink-Arsovski 2002: 37). Termin koncept preuzet je iz kognitivne lingvistike. Frazemi se svrstavaju u određenu konceptualnu skupinu upravo po svojem značenju, dakle oni u konceptima nemaju nužno istu strukturu.

U radu je napravljena konceptualna analiza svih prikupljenih frazema iz korpusa (118 hrvatskih te 118 slovačkih). Korištena je podjela u tri osnovne skupine prema Kovačević (2012: 126), pri čemu je svaka od skupina dodatno podijeljena na koncepte:

1. frazemi koji se odnose na čovjeka,
2. frazemi kojima se opisuje količina te
3. frazemi kojima se opisuju vremenski i prostorni odnosi.

5.1 Frazemi koji se odnose na čovjeka

Frazemi koji se odnose na čovjeka opisuju čovjekove osobine, čovjekova stanja i rezultate vlastitog ili tuđeg djelovanja, čovjekovo ponašanje kao i međuljudske odnose.

U korpusu nije pronađen ni jedan frazem sa sastavnicom *srce* koji bi opisivao čovjekovu vanjštinu. To i ne čudi s obzirom da je *srce* unutarnji organ.

5.1.1 Frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine:

Dob:

- Byť mladý srdcom

U korpusu je pronađen samo jedan frazem na slovačkom jeziku koji opisuje čovjekovu dob. Frazem se odnosi na čovjekovo psihičko i duhovno stanje, ne koliko on zaista ima godina, već kako se osjeća.

Pozitivne čovjekove osobine:

- Biti čista srca
- Biti dobra (meko) srca
- Biti lavljeg srca
- Biti po srcu
- Biti široka srca
- Čitavim (punim) srcem
- Davati (dati) s dobra srca
- Draga srca
- Govoriti iz srca (*komu*)
- Ići od srca
- Imati srca (*za što*)
- Imati veliko srce
- Imati zlatno srce
- Iskaliti srce
- Iz svega srca
- Kliče srce (*komu*)
- Laka srca
- Lako je pri srcu (*komu*)
- Metnuti se u srce (*komu što*)
- Milo (ugodno) je oko srca (*komu*)
- Na jeziku je komu, što i na srcu
- Očistiti srce
- Od svega srca
- Otvorena srca
- Otvoriti (otvarati) svoje srce (*komu*)
- Pokrene se srce (*komu*)
- Puno je srce (*komu*)
- Pustiti (dati) srcu na volju
- Rastvoriti srce (*komu*)
- Razmekšavati (razmekšati) srce (*komu*)
- Ruku na srce
- Stalo je (došlo je) srce na mjesto (*komu*)
- Stegnuti srce
- Svim srcem
- Učiniti puna srca (*nešto*)
- Zaigralo je srce (*komu*)
- Zlatno srce

- Čo na srdci, to na jazyku
- Dať celé svoje srdce (*do niečoho*)
- Ísť za hlasom srdca
- Koná, ako mu srdce káže
- Ľahko mu je okolo srdca (*na srdci, pri srdci*)
- Mať bezúhonné srdce
- Mať citlivé srdce
- Mať čisté srdce
- Mať láskavé srdce
- Mať mäkké (dobré) srdce
- Mať odvažné srdce
- Mať otvorené srdce
- Mať srdce dokorán otvorené
- Mať srdce na dlani
- Mať srdce na pravom mieste
- Mať široké srdce
- Mať šľachetné srdce
- Mať verné srdce
- Mať zlaté srdce
- Od srdca
- Otvoriť srdce (*niekomu pre niekým*)
- Poslúchať hlas srdca
- S ľahkým srdcom
- Srdce jasalo (od radosti) (*niekomu*)
- Srdce prekypuje citom (*niekomu*)
- Srdce sa ide rozskočiť (*niekomu*)
- Vliať do srdca odvalu
- Vložiť celé svoje srdce (*do niečoho*)
- Vnímať srdcom (*niečo*)
- Z celého srdca
- Zo srdca

Navedeni frazemi predstavljaju pozitivne čovjekove osobine. U hrvatskom i slovačkom jeziku postoji nekoliko ekvivalenata kojima se opisuje iskreno iznošenje vlastitih misli i stajališta. To su frazemi *otvoriti (otvarati) svoje srce (komu) – otvoriti srdce (niekomu pred niekým)* i *na jeziku je komu, što mu i na srcu – čo na srdci, to na jazyku*. Također, ekvivalenti su i *biti čista, dobra (mek), široka srca, imati zlatno srce – mať čisté, mäkké (dobré), široké, zlaté srdce* koji označavaju ljudsku dobroćudnost, nevinost, plemenitost te dobronamjernost. U hrvatskom jeziku iskrenost još možemo izraziti frazemima *govoriti iz srca (komu), iskaliti*

srce, rastvoriti srce (komu) te ruku na srce, a u slovačkom *mat' srdce na dlani, z celého srdca, zo srdca i od srdca*. U hrvatskom jeziku frazemi *iz svega srca i od svega srca* imaju značenje vrlo rado, s oduševljenjem.

Srce je često povezano s osjećajima. U hrvatskom jeziku se frazemima označava osjećajnost (*pustiti (dati) srcu na volju, pokrene se srce (komu)*), dobrota (*očistiti srce*), i suosjećanje (*imati veliko srce*). U slovačkom jeziku također nekoliko frazema opisuje osjećajnost (*mat' citlivé srdce, srdce prekypuje citom (niekomu), vnímať srdcom (niečo)*) te čovjeka koji se u životu i donošenju odluka vodi svojim osjećajima (*íst' za hlasom srdca, koná, ako mu srdce káže i poslúchať hlas srdca*).

Brojni su frazemi koji opisuju ljudsku radost i dobro raspoloženje. U hrvatskom se radi o frazemima *milo (ugodno) je oko srca (komu)* u značenju biti veseo, ugodno se osjećati, *učiniti puna srca (nešto)* u značenju učiniti nešto radosno, s mnogo ljubavi te *zaigralo je srce (komu)* u značenju osjećati veliku radost, veliko zadovoljstvo. U slovačkom jeziku *srdce sa ide rozskočit' (niekomu)* dočarava osjećaj velike radosti i uzbuđenja, a *srdce jasalo (od radosti) (niekomu)* sretnog, veselog čovjeka.

U oba jezika pronađeni su frazemi *laka srca – s ľahkým srdcom* te *lako je pri srcu (komu) – ľahko mu je okolo srdca, na srdci, pri srdci* koji označavaju dobro raspoloženje te razmišljanje bez ikakvih teškoća, nelagoda i patnje.

Lav predstavlja hrabru i odvažnu životinju pa se tako u hrvatskom jeziku hrabrost opisuje frazomom *biti lavljeg srca*. U smislu ohrabriti se pronađeni su i frazemi *stegnuti srce te imate srca (za što)*. U slovačkom jeziku nema usporedbe s lavom, već se hrabrost opisuje frazemima *mat' odvážne srdce i vliat' do srdc odvahu*.

U korpusu su još pronađeni frazemi koji izražavaju čovjekovo zadovoljstvo poput *biti po srcu, puno je srce (komu), kliče srce (komu) te stalo je (došlo je) srce na mjesto (komu)*.

Negativne čovjekove osobine:

- Bez srca
- Biti hladna srca
- Biti kamena srca
- Biti tvrda srca
- Biti zla srca
- Izgori srce (*komu za kim, za čim*)
- Kuca srce (*komu za kim, za čim*)

- Nemati srca
- Srce vuče koga (*za kim, kamo*)
- Zinulo srce (*komu*)

- Bez srдца
- Mať bezcitné srdce
- Mať hluché srdce
- Mať kamenné srdce
- Mať ľadové srdce
- Mať prázdne srdce
- Mať sebecké srdce
- Mať skazené srdce
- Mať srdce ako kameň
- Mať studené srdce
- Mať tvrdé srdce
- Mať vlčie srdce
- Mať zatvrdnuté srdce
- Na jazyku med a v srdci jed
- Nejde mu (*niečo*) od srdca
- Nemať srdce
- Nemať v sebe kus srdca
- Srdce (*niekomu*) piští za niekým
- Srdce ťahá niekoho *za niekým, niekam*
- Zahrávať si so srdcom (*niekoho*)

U korpusu je pronađeno manje negativnih nego pozitivnih ĉovjekovih osobina. Najĉešće se uklapaju u koncepte Źudnje i bezosjećajnosti.

U oba jezika pronađen je frazem *srce vuče (koga za kim, za ĉim) – srdce ťahá (niekoho za niekým, niekam)* u znaĉenju biti jako vezan za nešto ili nekoga, Źudjeti za neĉim. Źudnja se u hrvatskom jeziku izraŹava i glagolima *izgori, kuca i zinulo srce (komu za kim, za ĉim)*, a u slovaĉkom *srdce (niekomu) piští za niekým*.

Bezosjećajnost se najĉešće izraŹava frazemima koji su sastavljeni od glagola + pridjeva + imenice i ĉešći su u slovaĉkom jeziku (*biti hladna/ kamena/ tvrda srca, mať bezcitné/ hluché/ kamenné/ ľadové/ prázdne/ sebecké/ skazené/ studené/ tvrdé/ vlčie srdce*). Bezosjećanost se u slovaĉkom iskazuje i jednim poredbenim frazemom (*mať srdce ako kameň*) te frazemima *nemať v sebe kus srdca, nemať srdce* i *bez srdca* koji su pronađeni i u hrvatskom jeziku (*nemati srca, bez srca*).

U hrvatskom nisu pronađeni ekvivalenti za frazeme *na jazyku med a v srdci jed* koji označava licemjernog čovjeka, te *nejde mu (niečo) od srca* koji označava da je čovjek neiskren i ne radi nešto lako i bezbrižno, već se mora jako truditi oko toga.

Osobine koje se ne mogu odrediti kao isključivo pozitivne ili negativne:

- Iz dubine srca
- Uzeti (uzimati, primiti, primati) k srcu (*što*)
  - Brat' (vziat', zobrat') si k srdcu (*niečo*)
  - V hĺbke srdca
  - V kútiku srdca

Frazem *uzeti (uzimati, primiti, primati) k srcu (što)*, odnosno na slovačkom *brat' (vziat', zobrat') si k srdcu (niečo)* ulazi u koncept ranjivosti koji se ne može odrediti isključivo kao pozitivna ili negativna osobina.

Novoselec (2019: 104) smatra da su u hrvatskom jeziku izrazi koji su vezani uz dubinu srca mnogo češće negativni (poput prijezira, jada i tuge), a da se tek rijetko javljaju pozitivne emocije poput ganutosti (*dirnuti nekog iz dubine srca*). Isto je i u slovačkom jeziku. Dubina se može koristiti u pozitivnom (*ľúbim ťa z hĺbky srdca*), ali i negativnom (*nenávidím ťa z hĺbky srdca*) kontekstu.

Kovačević u svojoj doktorskoj disertaciji (2006: 144-158), u skupini frazema koji se odnose na čovjeka, koncepte *biti veseo (radostan)* i *izražavanje zadovoljstva* svrstava u pozitivne osobine. Podržavam autoričin stav. Nakon analize koju sam provela, rezultati me dovode do promišljanja kako se svakako radi o opisivanju određene pozitivnosti u životu. Navedeni koncepti mogli bi se, prema mojem mišljenju, svrstati i u kategoriju opisa čovjekova stanja. To obrazlažem činjenicom da je čovjekovo dobro raspoloženje ili zadovoljstvo odraz trenutnog stanja koje je nastalo kao rezultat vlastitog ili tuđeg djelovanja. Istu poveznicu uočavam i s konceptom žudnje. I njega Kovačević svrstava u negativne osobine, a mogao bi predstavljati i nešto pozitivno, poput velike žudnje zbog ljubavi za nekim ili nečim.

5.1.2 Frazemi kojima se opisuju čovjekova stanja i rezultati vlastitog ili tuđeg djelovanja

- Biti na srcu (*komu*)
  - Biti pri srcu (*komu*)
  - Imati u srcu (*koga, što*)
  - Izabranica srca
  - Metnuti u srce (*komu*)
  - Nositi u srcu (*koga, što*)
  - Osvojiti (osvajati) (*čije*) srce
  - Počivati na srcu (*komu*)
  - Pokloniti srce (*komu*)
  - Prionuti za srce (*komu*)
  - Prirasti k srcu (*komu*)
  - Sviti se oko srca (*komu*)
  - Uхватiti se srca (*komu*)
  - Živjeti u (*čijem*) srcu
-
- Dať svoje srdce (*niekomu*)
  - Dobyt' si srdce (*niekoho*)
  - Je to vec jeho srdca
  - Mať horúce srdce
  - Mať miesto v srdci (*niekoho*)
  - Mať (nosiť) v srdci (*niekoho*)
  - Mať ohnivé srdce
  - Mať zápalisté srdce
  - Nájsť si cestu k srdcu (*niekoho*)
  - Oženiť sa podľa srdca
  - Priateľ môjho srdca
  - Prirásť k srdcu (*niekomu*)
  - Srdce zahorelo láskou (*niekomu*)
  - Stratiť srdce
  - Veliteľka môjho srdca
  - Vinúť k srdcu (*niekoho*)
  - Vyvolená môjho srdca
  - Zabudnúť (nechať si) srdce (*u niekoho*)
  - Získať (podmaniť si) srdce (*niekoho*)

Navedeni frazemi uklapaju se u koncept zaljubljenosti. Odnose se na zaljubljenog čovjeka (*dať svoje srdce, prirásť k srdcu (niekomu), srdce zahorelo láskou, stratiť srdce, zabudnúť (nechať si) srdce (u niekoho)*) te mogu biti značenja voljeti nekoga (*imati u srcu (koga, što), nositi u srcu (koga, što), mať miesto v srdci (niekoho)*), biti drag nekome (*biti pri*

srcu (komu), sviti se oko srca (komu), živjeti u (čijem) srcu) ili pridobiti nečiju naklonost, simpatije (*prionuti za srce (komu), prirasti k srcu (niekomu), dobyt' si srdce (niekoho), nájsť si cestu k srdcu (niekoho), získať (podmaniť si) srdce (niekoho)*). Gotovo svi frazemi su glagolski. U korpusu je zabilježen i slovački frazem *oženit' sa podľa srdca* u značenju oženiti se iz ljubavi koji ne postoji u hrvatskom.

Za mile i drage osobe koriste se frazemi *izabranica srca, priateľ môjho srdca, veliteľka môjho srdca* te *vyvolená môjho srdca*.

- Kao da mu je od (samog) srca pao
- Nositi dijete pod srcem
- Od srca porod
- Pod istim srcem rasli

- Mat' materinské srdce
- Nosit' dieťa pod srdcom

Sljedeća četiri hrvatska i dva slovačka frazema pripadaju konceptu trudnoće. Pronađen je jedan ekvivalent (*nositi dijete pod srcem – nosit' dieťa pod srdcom*) i označava ženu koja je trudna, u drugom stanju.

- Davati (dati) maha srcu
- Istresti (izliti, razgaliti) srce
- Odlaknulo je srce (*komu*)
- Olakšalo je srce (*komu*)
- Olakšati srce
- Pao je kamen sa srca (*komu*)

- Cent mu spadol zo srdca (z pliec, z prs)
- Mat' srdce na mieste
- Spadol mu /mi kameň zo srdca

Ovim frazemima iskazano je stanje u kojem čovjek osjeća olakšanje, opuštanje. U oba jezika kamen simbolizira neku životnu teškoću, problem ili opterećenje tako da frazemi *pao je kamen sa srca (komu)* i *spadol mu/ mi kameň zo srdca* označavaju čovjekovo rasterećenje. U slovačkom se oslobađanje od nekog velikog i teškog tereta označuje i frazemom *cent mu spadol zo srdca (z pliec, z prs)*.

- Dopirati (doprijeti) do srca (*komu*)
  - Hladno (tijesno) je oko srca (*komu*)
  - Imati na srcu (*što*)
  - Imati zečje srce
  - Lediti srce
  - Leži na srcu (*komu što*)
  - Ohladilo se srce (*komu*)
  - Otijesnilo oko srca (*komu*)
  - Skače (skoči) srce u grlo (*komu*)
  - Skoči srce (*komu*)
  - Srce je sišlo u pete (palo u gaće) (*komu*)
  - Svaliti se na srce (*komu*)
  - Teška srca
  - Zečje srce
- Leži na srdci (*niekomu niečo*)
  - Mať srdce v nohaviciach
  - Mať zajačie srdce
  - Nepokoj zmocnil sa jeho srdca
  - (*Nieкто*) má srdce až v hrdle
  - Spadlo srdce do nohavíc (*niekomu*)
  - Srdce bije ako zvon
  - Srdce mu búcha (ako kladivo, ako zvon)
  - Srdce padne za sáru (*niekomu*)
  - S ťažkým srdcom
  - Vkráda sa do srdca pochybnosť (*niekomu*)

Navedenim se frazemima iskazuje iznenađenje (*dopirati (doprijeti) do srca (komu), skoči srce (komu)*) i strah (*lediti srce, ohladilo se srce (komu)*). Pronađeno je nekoliko ekvivalenata. Bojažljivo, plaho srce u oba je jezika označeno kao *zečje srce – mať zajačie srce*, a strah se također opisuje na način da se srce ne nalazi na mjestu gdje je inače (u prsnom košu) već *skače (skoči) srce u grlo (komu) - (nieкто) má srdce až v hrdle, srce je sišlo u pete (palo u gaće) (komu) – spadlo srdce do nohavíc (niekomu)*.

U slovačkom jeziku postoji nekoliko poredbenih frazema koji opisuju čovjekov strah (*srdce mu búcha (ako kladivo, ako zvon)*). U pozadinskoj slici frazema *srdce bije ako zvon* je sljedeće: „U uznemirujućoj situaciji ljudsko srce počinje raditi brže te kuca intenzivnije poput zvona, a osim toga u slovačkome se jeziku pokretljivi dio zvona koji udara u unutrašnju stranu i daje karakterističan zvuk zove srce“ (Svítková 2014, prema Opašić 2016: 579).

Frazem *imati na srcu (što)* te ekvivalenti *teška srca – s ťažkým srdcom* i *leži na srcu (komu što) – leži na srdci (niekomu niečo)* označavaju određenu nelagodu, strah od toga da se nešto kaže ili učini.

- Boli srce (*koga*)
  - Bosti (ubosti) u srce (*koga*)
  - Čupa se srce iz grudi (*komu*)
  - Dirati (dirnuti) u srce (*koga*)
  - Para se (kida, cijepa) srce (*komu*)
  - Probsti (razderati) srce (*komu*)
  - Puca srce (*komu*)
  - Raniti u srce (*koga*)
  - Raskinuti srce (*komu*)
  - Razderati srce (*komu*)
  - Slomiti srce
  - Srce se steže (steglo, stislo) (*komu*)
  - Svilo se oko srca (*komu*)
  - Teško je pri srcu (*komu*)
  - Tišti srce (*komu*)
  - Ujedati (ujesti, ugristi) za (u) srce (*koga*)
-
- Div (dobro, že) mu srdce nepuklo
  - Chytit' (chytat') za srdce (*niekoho*)
  - Mat' smutné srdce
  - Mat' zatrpknuté srdce
  - Mat' zlomené srdce
  - (*Niekomu*) ide srdce puknúť
  - Nemá srdce, aby teraz odišiel
  - Odpadnúť od srdca (*niekomu*)
  - Srdce bolí (*niekoho*)
  - Srdce krváca (*niekomu*)
  - Srdce sa pára (*niekomu*)
  - Srdce sa zviera (*niekomu*)
  - Stislo (sa) srdce (*niekomu*)
  - Ťažko mu je okolo srdca (na srdci, pri srdci)
  - Trhat' srdce (*niekomu*)
  - Zlomit' srdce (*niekomu*)
  - Zranit' srdce (*niekomu*)

U korpusu su pronađeni brojni frazemi koji spadaju u koncept duševne boli i tuge. Kovačević (2006: 196) navodi kako srce simbolizira prostor u kojem se nalaze ljudski osjećaji i vizualizirano je kao krhki predmet koji se lako lomi te povredom srca dolazi do povrede osjećaja. Najčešće se osjećaj potištenosti i ožalošćenosti ističe glagolima (bosti, čupati, dirati, parati, raniti, raskinuti, ujedati/ boliet', krvácat', párat', zlomit', zranit' itd.).

- Biti nakraj srca
- Iskaliti srce (*na koga*)
- Kipi u srcu (*komu*)

- Mať ťažké srdce (*na niekoho*)

Tri hrvatska te jedan slovački frazem iz korpusa odnose se na ljutnju. Značenja su biti razdražljiv, razljutiti se na najmanju sitnicu, zamjerati nekome nešto ili izliti gnjev na koga.

5.1.3 Frazemi kojima se opisuje čovjekovo ponašanje i međuljudski odnosi

- Istrgnuti (iščupati) iz srca (*koga, što*)
- Izbaciti (izbrisati) iz srca (*koga, što*)
- Metati (metnuti) na srce (*komu što*)
- Nasmijati se (smijati se) od srca
- Ohladilo srce (*komu*)
- Staviti na srce (*komu što*)
- Usjeći se (urezati se) u srce (*komu*)
- Zabosti nož u srce (*komu*)
- Zaviriti u srce (*komu*)
- Znati (vidjeti) kako je na (pri, u) srcu (oko srca) (*komu*)

- Chytilo ma (drží ma) to (niečo) za srdce
- Čo oči nevidia, (to) srdce nebolí
- Klást' na srdce (*niekomu niečo*)
- Pripustit' si k srdcu (*niečo*)
- Vidiet' (až) do srdca (*niekomu*)
- Vrazit' nôž do srdca (*niekomu*)
- Vrylo sa to do srdca (*niekomu*)
- Vytisnúť (vyhodit') zo srdca (*niekoho*)

Iz skupine frazema koji se odnose na čovjeka, najmanje je frazema koji se odnose na čovjekovo ponašanje i međuljudske odnose. Najčešće označuju neke mentalne aktivnosti poput zaboraviti, ne moći zaboraviti ili pamtit nekoga (*istrgnuti (iščupati) iz srca (koga, što), usjeći se (urezati se) u srce (komu), vytisnúť (vyhodit') zo srdca (niekoho), vrylo sa to do srdca (niekomu)*).

Frazemi *zaviriti u srce (komu), znati (vidjeti) kako je na (pri, u) srcu (oko srca) (komu) te vidieť (až) do srdca (niekomu)* značenja su znati nečije najveće tajne, poznavati misli i želje.

U oba jezika zabilježen je frazem *zabosti nož u srce (komu) – vrazil' nôž do srdca (niekomu)* sa značenjem iznevjeriti ili izdati koga.

Privlačenje tuđe pozornosti značenjski je vidljivo primjerice u hrvatskom frazemu *metati (metnuti) na srce (komu što)* te slovačkom *chytalo ma (drží ma) to (niečo) za srdce*.

U korpusu je pronađen jedan frazem kojim se opisuje iskren smijeh (*nasmijati se (smijati se) od srca*). U slovačkom jeziku nije pronađen takav primjer. U slovačkom pak za razliku od hrvatskog postoji frazem *čo oči nevidia, (to) srdce nebolí* značenja da na čovjeka ne može utjecati ono što nije vidio na vlastite oči.

5.2 Frazemi kojima se opisuje količina

Veća količina, mnogo

- Koliko god ti srce (duša) želi (zaželi, hoće)
  - Mať, čo si srdce žiada
  - Mať, čo mu srdce (duša) ráči

Pronađeno je svega nekoliko frazema sa sastavnicom *srce* koji označavaju veću količinu nečega. Oni su malobrojni u odnosu na frazeme koji se odnose na čovjeka, ali ipak postoje.

5.3 Frazemi kojima se opisuju vremenski i prostorni odnosi

- Dok (dokle) srce bije (kuca)

Pronađen je samo jedan frazem sa sastavnicom *srce* koji označava vremenski odnos, točnije do čije smrti.

6. ZAKLJUČAK

Somatski frazemi su frazemi čija barem jedna sastavnica mora biti neki dio tijela. U prvom dijelu ovoga rada napravljen je teorijski pregled ključnih pojmova i definicija vezanih uz nastavak rada. Zatim je analiziran jedan dio hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom *srce*. Riječ srce ima nekoliko značenja. To je fizički organ u tijelu, ali i spremište osjećaja te emocija. Učinjena je strukturna i konceptualna analiza. Za potrebe rada napravljen je vlastiti korpus od 236 frazema. Oba jezika imaju velik broj frazema s navedenom sastavnicom, stoga su zbog velikog opsega analizirani oni frazemi koji se tiču isključivo sastavnice *srce*, bez obzira što je ono često povezano i s dušom, krvotokom, krvlju te drugim organima. U ova dva analizirana slavenska jezika utvrđene su brojne sličnosti.

Strukturnom analizom utvrđeno je da u oba jezika postoje frazemi *fonetske riječi*, *sveze riječi* i *frazemske rečenice* s komponentom *srce*. Frazemi *fonetske riječi* jako su rijetke, ali je ipak potvrđeno nekoliko primjera (*bez srca/ bez srdca, od srdca, zo srdca*). U oba jezika najbrojniji su frazemi *sveze riječi*. Češći su glagolski nego imenični i pridjevni frazemi. U slovačkom jeziku je najčešća sveza glagol + pridjev + imenica (poput *mat' citlivé srdce*), dok je u hrvatskom najbrojnija sveza glagol + prijedlog + imenica (poput *íci od srca*). Od *frazemskih rečenica*, u oba jezika su najbrojnije dvodijelne rečenice u kojima je izrečen subjekt i predikat (poput *zaigralo je srce (komu)/ nepokoj zmocnil sa jeho srdca*).

Što se tiče konceptualne analize, u hrvatskom jeziku su pronađeni frazemi iz sve tri glavne skupine, točnije frazemi koji se odnose na čovjeka, kojima se opisuje količina te vremenski i prostorni odnosi. U slovačkom nije pronađen ni jedan frazem kojim se opisuju vremenski i prostorni odnosi. U oba jezika najviše su zastupljeni frazemi koji se odnose na čovjeka. Ipak, u hrvatskom jeziku su brojniji frazemi koji opisuju čovjekova stanja i rezultate vlastitog ili tuđeg djelovanja, a najviše frazema opisuje duševnu bol ili tugu (poput *raniti u srce koga*), za razliku od slovačkog gdje su najbrojniji frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine, posebice pozitivne (poput *mat' srdce na dlani*).

U ovome radu predstavljen je samo dio frazema sa sastavnicom *srce* u hrvatskom i slovačkom jeziku te su obrađene tek dvije analize. S obzirom na kompleksnost frazema i samih analiza, ostaje još mnogo prostora za daljnja istraživanja te pisanje novih frazeoloških radova.

7. POPIS FRAZEMA KORIŠTENIH U OVOM RADU

Popis hrvatskih frazema:

Bez srca: biti nemilostiv, nemilosrdan

Biti čista srca: biti nevin, pravedan, bez mana

Biti dobra (meko) srca: biti dobar, dobroćudan

Biti hladna srca: biti bezosjećajan, nemilosrdan

Biti kamena srca: biti nemilosrdan, nepopustljiv, bezosjećajan

Biti lavljeg srca: biti hrabar, neustrašiv

Biti nakraj srca: biti razdražljiv, razljutiti se na najmanju sitnicu

Biti na srcu (komu): biti predmet čije brige ili misli, uživati veliku naklonost

Biti po srcu: biti po volji, po ukusu

Biti pri srcu (komu): biti drag, blizak komu

Biti široka srca: biti vrlo dobar, plemenit čovjek, spreman na pomoć

Biti tvrda srca: biti neosjetljiv, nepopustljiv, nemilostiv

Biti zla srca: biti zao, pakostan, zloban

Boli srce (koga): teško je komu, žao je, patiti

Bosti (ubosti) u srce (koga): bolno vrijeđati/ uvrijediti koga, ražalostiti koga

Čitavim (punim) srcem: posve, sasvim, bez ograničenja

Čupa se srce iz grudi (komu): biti nesretan, žalostan

Davati (dati) maha srcu: opuštat se/ opustiti se

Davati (dati) s dobra srca: davati/ dati rado

Dirati (dirnuti) u srce (koga): uzbuđivati/ uzbuditi koga, izazivati/ izazvati samilost

Dok (dokle) srce bije (kuca): do čije smrti

Dopirati (doprijeti) do srca (komu): izazivati u koga samilost, uzbuditi koga

Draga srca: rado, sa zadovoljstvom

Govoriti iz srca (komu): govoriti tko što misli/ želi, govoriti što je komu drago

Hladno (tijesno) je oko srca (komu): strahovati, bojati se, strepiti

Ići od srca: ići lako, rado

Imati na srcu (što): imati problem koji je teško riješiti ili reći

Imati srca (za što): biti milosrdan, suosjećajan

Imati u srcu (koga, što): voljeti koga/ što, sjećati se

Imati veliko srce: vrlo dobar čovjek, imati osjećaja za tuđe nevolje/ probleme

Imati zečje srce: biti plašljiv, bez hrabrosti

Imati zlatno srce: biti plemenit čovjek

Iskaliti srce (na koga): izliti gnjev, srdžbu na koga

Iskaliti srce: otvoreno govoreći, reći sve što nekoga tišti

Istresti (izliti, razgaliti) srce: izjadati se, olakšati dušu

Istrgnuti (iščupati) iz srca (koga, što): zaboraviti, prestati misliti na koga/ što

Izabranica srca: zaručnica, voljena osoba, supruga

Iz dubine srca: u najvećoj mjeri, veoma

Iz svega srca: vrlo srdačno, vrlo rado

Izbaciti (izbrisati) iz srca (koga, što): zaboraviti koga, što

Izgori srce (komu za kim, za čim): čeznuti za kim, čim

Kao da mu je od (samog) srca pao: kao da mu je rođeno dijete

Kipi u srcu (komu): biti bijesan, biti ljutit

Kliče srce (komu): osjetiti veliku radost, zadovoljstvo

Koliko god ti srce (duša) želi (zaželi, hoće): dovoljno, do mile volje

Kuca srce (komu za kim, za čim): željeti, čeznuti za kim/ čim

Laka srca: radosno, lako, bez razmišljanja o posljedicama, bez teškoća

Lako je pri srcu (komu): biti veseo, vedar, dobro raspoložen

Lediti srce: izazvati užas, strah

Leži na srcu (komu što): biti komu na srcu

Metati (metnuti) na srce (komu što): zamoliti za posebnu pažnju, pozornost

Metnuti se u srce (komu): postati milo

Metnuti u srce (komu što): usaditi komu osjećaje prema čemu

Milo (ugodno) je oko srca (komu): biti veseo, ugodno se osjećati

Na jeziku je komu, što i na srcu: iskreno govoriti

Nasmijati se (smijati se) od srca: smijati se iskreno, do mile volje

Nemati srca: biti nemilostiv, nemilosrdan/ ne usuđivati se reći ili učiniti što

Nositi dijete pod srcem: biti trudna, biti u drugom stanju

Nositi u srcu (*koga, što*): voljeti koga/ što, sjećati se koga/ čega

Očistiti srce: postati dobar, blag

Od srca porod: vlastito dijete, potomak

Od svega srca: vrlo rado, s oduševljenjem

Odlaknulo je srcu (*komu*): postalo je lakše komu, osloboditi se duševnog tereta

Ohladilo se srce (*komu*): jako se uplašiti

Ohladilo srce (*komu*): postati neosjetljiv/ nezainteresiran

Olakšalo je srce (*komu*): postalo je lakše komu, osloboditi se duševnog tereta

Olakšati srce: osjetiti lakoću, utješiti se

Osvojiti (*osvajati*) (*čije*) srce: pridobiti čiju ljubav, izboriti se za ljubav, osvojiti koga

Otjjesnilo oko srca (*komu*): osjetiti strah, neugodnost

Otvorena srca: iskreno, radosno

Otvoriti (otvarati) svoje srce (*komu*): iskreno iznositi svoje misli, povjeriti se komu

Pao je kamen sa srca (*komu*): osjetiti olakšanje, biti oslobođen brige

Para se (kida, cijepa) srce (*komu*): biti ožalošćen, nesretan, osjetiti jaku duševnu bol

Počivati na srcu (*komu*): biti predmet čije brige, biti blizak komu

Pod istim srcem rasli (nošeni): od iste majke rođeni

Pokloniti srce (*komu*): zavoljeti koga

Pokrene se srce (*komu*): raznježiti se

Prionuti za srce (*komu*): izazvati simpatije, biti drag, objubljen

Prirasti k srcu (*komu*): izazvati u koga simpatiju, biti drag

Probsti srce (*komu*): zadati veliku bol, patnju komu

Puca srce (*komu*): osjetiti duševnu bol, biti vrlo žalostan, tužan, nesretan

Puno je srce (*komu*): biti zadovoljan, obradovati se

Pustiti (dati) srcu na volju: prepustiti se osjećajima

Raniti u srce (*koga*): nanijeti duševnu bol nekome

Raskinuti srce (*komu*): jako ražalostiti koga

Rastvoriti srce (*komu*): povjeriti se komu, iskreno iznositi misli i osjećaje

Razderati srce (*komu*): zadati komu veliku bol

Razmekšavati (razmekšati) srce (*komu*): izazivati čije sažaljenje, milost

Ruku na srce: iskreno, otvoreno govoreći

Skače (skoči) srce u grlo (komu): uplašiti se, bojati se

Skoči srce (komu): zadržće srce komu od naglog uzbuđenja, velike radosti

Slomiti srce (komu): zadavati/ zadati komu veliku duševnu bol, činiti koga nesretnim

Srce je sišlo u pete (palo u gaće) (komu): jako se uplašiti, bojati se

Srce se steže (steglo, stislo) (komu): jako se ražalostiti, osjetiti veliku duševnu bol

Srce vuče koga (za kim, kamo): jako željeti, voljeti, biti osjećajima vezan za što, za koga

Stalo je (došlo je) srce na mjesto (komu): biti zadovoljan, osjećati se ugodno

Staviti na srce (komu što): tražiti od koga da se brine za što

Stegnuti srce: ohrabriti se

Svaliti se na srce (komu): uznemiriti koga, postati uzrok nečije brige

Svilo se oko srca (komu): rastužiti se

Svim srcem: posve, sasvim, bez ograničenja

Sviti se oko srca (komu): postati komu mio/ drag

Teška srca: nerado, preko volje

Teško je pri srcu (komu): biti tužan, žalostan, zabrinut

Tišti srce (komu): biti potišten, ožalošćen

Učiniti puna srca (nešto): s mnogo ljubavi, radosno

Uhvatiti se srca (komu): sviđati se komu

Ujedati (ujesti, ugristi) za (u) srce (koga): duboko uvrijediti koga

Usjeći se (urezati se) u srce (komu): zapamtiti što veoma dobro, ostaviti trag

Uzeti (uzimati, primati, primiti) k srcu (što): ozbiljno shvaćati/ shvatiti što; biti pogođen

Zabosti nož u srce (komu): počinuti, nanijeti nekome veliku bol, veliku uvredu

Zaigralo je srce (komu): osjećati/ osjetiti veliku radost, veliko zadovoljstvo

Zaviriti u srce (komu): upoznati čije intimne misli, želje

Zečje srce: vrlo plašljiv čovjek

Zinulo srce (komu): pretjerano što željeti

Znati (vidjeti) kako je na (pri, u) srcu (oko srca) (komu): znati tko što misli, kako je

Živjeti u (čijem) srcu: biti drag, cijenjen, poštovan

Zlatno srce: plemenit čovjek

Popis slovačkih frazema:

Bez srдца: bezosjećajan

Brat' (vziat', zobrat') si k srdcu (*niečo*): shvaćati/ shvatiti nešto ozbiljno

Byť mladý srdcom: duhovno se osjećati mlađe

Cent mu spadol zo srdca (z pliec, z prs): riješiti se neke nelagode, opustiti se

Chytilo ma (drži ma) to (*niečo*) za srdce: nešto je ostavilo veliki dojam na čovjeka

Chytiť (chytat') za srdce (*niekoho*): izazvati suze kod nekog, dirnuti koga

Čo na srdci, to na jazyku: netko govori ono, što i misli

Čo oči nevidia, (to) srdce nebolí: ako čovjek nešto nije vidio, neće ni biti povrijeđen

Dat' celé svoje srdce (*do niečoho*): dati čitav svoj um, elan, uzbuđenje u (za) nešto

Dat' svoje srdce (*niekomu*): zaljubiti se

Div (dobre, že) mu srdce nepuklo: preživjeti veliku duševnu bol, tugu

Dobyť si srdce (*niekoho*): pridobiti nečiju naklonost

Íst' za hlasom srdca: voditi se osjećajima

Je to vec jeho srdca: to je veoma bitna, važna stvar

Klást' na srdce (*niekomu niečo*): naglašeno nešto govoriti, naređivati

Koná, ako mu srdce káže: raditi prema vlastitim osjećajima, voditi se osjećajima

Ľahko mu je okolo srdca (pri srdci, na srdci): netko je sretan, zadovoljan, veseo

Leží na srdci (*niekomu niečo*): nekoga nešto muči, teško mu je reći nešto

Mat' bezcitné srdce: biti bezosjećajan

Mat' bezúhonné srdce: biti nedužan

Mat' citlivé srdce: biti osjećajan

Mat' čisté srdce: nemati grijeha, imati čisto, netaknuto srce

Mat' hluché srdce: biti bezosjećajan

Mat' horúce srce: biti vatren, strastven

Mat' kamenné srdce: biti bezosjećajan, nemilosrdan

Mat' ľadové srdce: biti bezosjećajan

Mat' láskavé srdce: simbol ljubavi, biti blag, ljubazan

Mat' mákké (dobré) srdce: biti dobar, vjieran, plemenit

Mat' materinské srdce: imati majčinsko srce, voljeti kao svoje dijete

Mat' miesto v srdci (*niekoho*): biti omiljen nekому

Mat' odvážne srdce: biti hrabar

Mat' ohnivé srdce: biti vatren, strastven

Mat' otvorené srdce: o čovjeku koji voli druge ljude

Mat' prázdne srdce: biti bezosjećajan

Mat' sebecké srdce: biti bezosjećajan, sebičan

Mat' skazené srdce: biti iskvaren, pokvaren

Mat' smutné srdce: biti tužan, ogorčen

Mat' srdce ako kameň: biti nemilosrdan, bezosjećajan

Mat' srdce dokorán otvorené: biti osjećajan

Mat' srdce na dlani: o iskrenom čovjeku

Mat' srdce na mieste: biti miran, sretan, bezbrižan

Mat' srdce na pravom mieste: biti ljudski, dobar čovjek

Mat' srdce v nohaviciach: izgubiti hrabrost, bojati se

Mat' studené srdce: biti bezosjećajan

Mat' široké srdce: istovremeno voljeti, poštivati, biti u dobrim odnosima s mnogo ljudi

Mat' šľachétné srdce: biti plemenit

Mat' ťažké srdce (*na niekoho*): ljutiti se na koga, zamjerati mu nešto

Mat' tvrdé srdce: biti bezosjećajan, nemilosrdan

Mat' verné srdce: biti vjeran

Mat' vlčie srdce: o bezosjećajnom čovjeku

Mat' (nosit') v srdci (*niekoho*): voljeti nekoga, imati ga, nositi ga u srcu

Mat' zajačie srdce: o bojažljivom čovjeku

Mat' zápalisté srdce: biti strastven

Mat' zatrpknuté srdce: biti ispunjen gorčinom zbog osjećaja krivnje ili nepravde

Mat' zatvrđnuté srdce: biti tvrdoglav, nepristupačan

Mat' zlaté srdce: biti dobar

Mat' zlomené srdce: biti veoma razočaran

Mat', čo mu srdce (duša) ráči: imati svega u izobilju

Mat', čo si srdce žiada: imati sve što srce želi, poželi

Na jazyku med a v srdci jed: o neiskrenom čovjeku

Nájsť si cestu k srdcu (*niekoho*): pridobiti nečiju naklonost

Nejde mu (*niečo*) od srdca: nešto nije iskreno, natjeran je netko na nešto

Nemá srdce, aby teraz odišiel: srce mu neda da sada otiđe

Nemat' srdce: biti bezosjećajan

Nemat' v sebe kus srdca: biti nemilosrdan

Nepokoj zmocnil sa jeho srdca: uznemiriti se, uplašiti se

(*Niekomu*) ide srdce puknúť: netko osjeća veliku duševnu bol

(*Niekto*) má srdce až v hrdle: biti jako iznenađen. prestrašen

Nosit' diet'a pod srdcom: trudna žena, u drugom stanju

Od srdca: iskreno

Odpadnúť od srdca (*niekomu*): izgubiti nečiju naklonost, simpatiju

Otvorit' srdce (*niekomu pred niekým*): postati iskren, povjeriti se, požaliti se nekomu

Oženit' sa podľa srdca: oženiti se iz ljubavi

Poslušat' hlas srdca: voditi se osjećajima

Priateľ môjho srdca: blizak čovjek

Pripustit' si k srdcu (*niečo*): pridati nečemu veliku važnost

Prirást' k srdcu (*niekomu*): postati drag, blizak, najdraži nekomu

S ľahkým srdcom: bez ikakvih zabrana ili teškoće, lako

S ťažkým srdcom: nerado

Spadlo srdce do nohavíc (*niekomu*): biti u velikom strahu

Spadol mu /mi kameň zo srdca: osjetiti olakšanje, bezbrižnost

Srdce (*niekomu*) piští za niekým: srce čezne za nekim, nečim

Srdce bije ako zvon: srce kuca nekomu jače nego inače zbog uzbuđenja, straha, ljubavi

Srdce bolí (*niekoho*): doživjeti/ doživljavati veliku duševnu bol

Srdce jasalo (od radosti) (*niekomu*): veoma se veseliti, biti sretan

Srdce krváca (*niekomu*): doživjeti/ doživljavati veliku duševnu bol

Srdce mu búcha (ako kladivo, ako zvon): srce mu jako tuče, kuca

Srdce padne za sáru (*niekomu*): biti u velikom strahu

Srdce prekypuje citom (*niekomu*): netko je prepun osjećaja

Srdce sa ide rozskočit' (*niekomu*): osjećaj velike radosti, uzbuđenja

Srdce sa pára (*niekomu*): osjećati duševnu bol

Srdce sa zviera (*niekomu*): duševna bol koju je izazvala nesigurnost, neizvjesnost, strah

Srdce ťahá (*niekoho za niekým, niekam*): srce žudi za nekim/ nečim, vuče koga

Srdce zahorelo láskou (*niekomu*): zaljubiti se

Stislo (sa) srdce (*niekomu*): naglo osjetiti žalost, tugu, strah

Stratit' srdce: zaljubiti se

Ťažko mu je okolo srdca (na srdci, pri srdci): netko je tužan

Trhat' srdce (*niekomu*): uzrokovati duševnu bol nekome

Veliteľka môjho srdca: draga, bitna osoba

Vidiet' (až) do srdca (*niekomu*): jako dobro nekoga poznavati

V hĺbke srdca: tajno, skriveno

Vinút' k srdcu (*niekoho*): zagrliti nekog, radosno se brinuti o nekome

V kútiku srdca: tajno, skriveno

Vkráda sa do srdca pochybnosť (*niekomu*): sumnja se uvlači u srce nekome

Vliat' do srdca odvahu: ohrabriti, potaknuti srce

Vložit' celé svoje srdce (*do niečoho*): uložiti, dati cijelog sebe u nešto

Vnímat' srdcom (*niečo*): osjećajno nešto promatrati, doživljavati

Vrazit' nôž do srdca (*niekomu*): nanijeti nekome veliku bol

Vrylo sa to do srdca (*niekomu*): dobro zapamtiti nešto

Vytisnúť (vyhodit') zo srdca (*niekoho*): prestati voljeti nekoga

Vyvolená môjho srdca: draga, bitna osoba

Z celého srdca: iskreno

Zabudnúť (nechat' si) srdce (*u niekoho*): zaljubiti se

Zahrávať si so srdcom (*niekoho*): igrati se s nečijim srcem, ljubavlju

Získat' (podmanit' si) srdce (*niekoho*): pronaći simpatiju, ljubav

Zlomit' srdce (*niekomu*): raniti, povrijediti nekoga

Zo srdca: iskreno

Zranit' srdce (*niekomu*): nanijeti tugu, žalost nekome

8. LITERATURA

- Anić, V. i dr. (2004): *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o.
- Baláková, D (2011): *Dynamika súčasnej slovenskej frazeológie (fond somatických frazém)*. Greifswald: Ernst Moritz Arndt Universität Greifswald.
- Čagalj, I. i Svítková, M. (2014): Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom. U: I. Vidović Bolt (ur.): *Životinje u frazeološkom ruhu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF-press, 1-15.
- Čermák, F. (1998): Somatic Idioms Revisited. U: Wolfgang Eismann (ur.): *EUROPHRAS 95. Europäische Phraseologie im Vergleich: Gemeinsames Erbe und kulturelle Vielfalt*. Bochum: Brockmeyer, 109-119.
- Fink, Ž. (2000): *Tipovi frazema-fonetskih riječi*, Riječki filološki dani, III, Rijeka, 91-98.
- Fink-Arsovski, Ž. (2002): *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Fink-Arsovski, Ž. i dr. (2003): *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Fleischer, W. (1997): *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Forko, J. (2009). Prevođenje frazema - Sizifov posao. *Hrvatistika*, 3. (3.), 93-98. <https://hrcak.srce.hr/70077> (posljednji put pristupljeno: 22.1.2021.)
- Hjp.znanje.hr (2015) Hrvatski jezični portal. <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (posljednji put pristupljeno: 10.1.2021.)
- Imrichová, M. i Ripka I. (2011): *Kapitoly z lexikológie a lexikografie*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovská univerzita v Prešove.
- Kačala, J. i Pisárčiková, M. (2003): *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Kovačević, B. (2006): *Hrvatska somatska frazeologija*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Kovačević, B. (2012): *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Krohn, K. (1994): *Hand und fuß. Eine kontrastive Analyse von Phraseologismen im Deutschen und Schwedischen*, Gothenburg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS, 182. str.
- Kuchar, R. i dr. (1998): *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik s indeksom čeških i slovačkih frazema*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Matešić, J. (1982): *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

- Menac, A. (1978). Neka pitanja u vezi s klasifikacijom frazeologije. *Filologija*, (8), 219-226. <https://hrcak.srce.hr/184237> (posljednji put pristupljeno: 18.1.2021.)
- Menac, A. (2007): *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.
- Mlacek, J. (1984): *Slovenská frazeológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Novoselec, Z. (2019): *Frazeološke jedinice sa sastavnicom srce u hrvatskom i švedskom – kulturni modeli i motivacija*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Opašić, M. (2016): Hrvatski i slovački frazemi sa sastavnicom iz semantičkoga polja glazbe. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 42 (2), 563-585. <https://hrcak.srce.hr/177798> (posljednji put pristupljeno: 21.1.2021.)
- Pavletić, V. (1970): *Protivljenja*. Zagreb: Znanje.
- Peciar, Š. (1964): *Slovík slovenského jazyka*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Simeon, R. (1964): *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
- Smiešková, E. (1989): *Malý frazeologický slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo
- Svítková, Mi. (2014): Motivačné faktory vzniku slovenských a chorvátskych frazém s komponentmi zvon (zvonec) : zvono. *Frazeologické štúdie VI*. U: M. Dobříková (ur.): *Hudobné motívy vo frazeológii*. Bratislava: Univerzita Komenského. 284–294.
- Šimundža, D. (1991): Antropološka značenja i simbolika srca. *Crkva u svijetu*, 26 (4), 252-265. <https://hrcak.srce.hr/53994> (posljednji put pristupljeno: 9.1.2021.)
- Turk, M. (1994). Naznake o podrijetlu frazema. *Fluminensia*, 6 (1-2), 37-47. <https://hrcak.srce.hr/132167> (posljednji put pristupljeno: 3.1.2021.)
- Vinogradov, V. V. (1977): *Leksikologija i leksikografija*. Moskva: Nauka.

9. SAŽETAK

Usporedba hrvatskih i slovačkih frazema sa sastavnicom *srce*

Jedna od najbrojnijih skupina frazema u hrvatskom i slovačkom jeziku su somatski frazemi čija barem jedna sastavnica mora biti neki dio tijela. Najbrojniji su frazemi s dijelovima tijela koji su vidljivi okom, međutim somatizam *srce* čini iznimku. Riječ *srce* ima brojna značenja. Veže se uz fizički organ, pojam središta, ljubavi, osjećaje i emocije. Cilj rada bio je utvrditi koliko se frazemi sa sastavnicom *srce* u oba jezika poklapaju na strukturnoj i konceptualnoj razini. Za potrebe ovog rada napravljen je vlastiti korpus od sveukupno 236 frazema dobiven iz rječnika i knjiga. U hrvatskom i slovačkom jeziku potvrđene su brojne sličnosti. Strukturnom analizom utvrđeno je da u oba jezika postoje frazemi *fonetske riječi*, *sveze riječi* i *frazemske rečenice*. Najbrojniji su frazemi *sveze riječi*. Na konceptualnoj razini u oba jezika najviše su zastupljeni frazemi koji se odnose na čovjeka. Ipak, u hrvatskom jeziku su brojniji frazemi koji opisuju čovjekova stanja i rezultate vlastitog ili tuđeg djelovanja, za razliku od slovačkog u kojem su najbrojniji frazemi kojima se opisuju čovjekove osobine, posebice one pozitivne. U ovom radu je istražen samo dio frazema sa sastavnicom *srce* te su obrađene tek dvije analize, ali je zbog velikog opsega tih frazema u oba jezika i te kako važno provoditi daljnja istraživanja i analize.

Ključne riječi: frazem, frazeologija, *srce*, strukturna analiza, konceptualna analiza

Súhrn práce a kľúčové slová

Porovnávanie chorvátskych a slovenských frazém so zložkou *srdce*

Jednou z najpočetnejších skupín frazém v chorvátskom a slovenskom jazyku sú somatické frazémy, ktorých aspoň jedna zložka musí byť nejaká časť tela. Najpočetnejšie sú frazémy s časťou tela, ktoré možno vidieť očami, ale somatizmus slova *srdce* je výnimkou. Slovo *srdce* má veľa významov. Je to fyzický orgán, pojem strediska, lásky, citlivosti a emócií. Cieľom práce bolo zistiť, v akej miere sa frazémy so zložkou *srdce* v chorvátskom a slovenskom jazyku zhodujú na štrukturálnej a konceptuálnej úrovni. Pre potreby výskumu sme vytvorili vlastný korpus, ktorý celkovo obsahuje 236 frazém získaných zo slovníkov a kníh. V chorvátskom a slovenskom jazyku sa nachádza veľa podobností. Štrukturálna analýza ukázala, že sa v oboch jazykoch vyskytujú *minimálne frazeologické jednotky, frazeologické zvraty* a *výrazy i frázy*, z ktorých sú najpočetnejšie *frazeologické zvraty*. Konceptuálna analýza potvrdzuje v oboch jazykoch najvyšší počet frazém, ktoré sa vzťahujú na človeka. Avšak, v chorvátskom jazyku sú častejšie frazémy, ktoré opisujú stav človeka a výsledky vlastného alebo cudzieho konania, na rozdiel od slovenského jazyka, v ktorom sú častejšie frazémy opisujúce vlastnosti človeka, najmä tie pozitívne. V tejto práci sme skúmali iba časť frazém so zložkou *srdce* a spracovali sme iba dve analýzy. Kvôli veľkému rozsahu týchto frazém v oboch jazykoch by bolo potrebné vykonať ďalšie výskumy a analýzy.

Kľúčové slová: frazéma, frazeológia, *srdce*, štrukturálna analýza, konceptuálna analýza

Abstract and key words

The comparison of Croatian and Slovak idioms containing component *heart*

One of the most numerous groups of idioms in Croatian and Slovak languages are somatic idioms that contain a body part as at least one of its components. The most numerous are idioms with body parts visible to the eye, however, somatism *heart* makes an exception. The word *heart* has many meanings. It is associated with a physical organ, a notion of the center, love, feelings, and emotions. The aim of this paper is to determine how much idioms with component *heart* coincide in both languages on a structural and conceptual level. For the purposes of this paper, a corpus of a total of 236 idioms, obtained from dictionaries and books, has been created. There are many similarities in Croatian and Slovak languages confirmed. The structural analysis found in both languages *idioms-phonetic words, phraseological collocations, and idiomatic sentences*, out of which *phraseological collocations* make the largest category. At the conceptual level, human-related idioms are the most common in both languages. However, in the Croatian language, more idioms describe human conditions and the results of one's own or others' actions, unlike the Slovak language, in which most of the idioms describe human characteristics, especially positive ones. In this paper, only a part of the idioms with component *heart* has been researched and only two analyzes have been processed, but due to the wide range of these idioms in both languages, it is crucial to conduct further research and analysis.

Keywords: idiom, phraseology, heart, structural analysis, conceptual analysis